

Govor ambasadora Sjedinjenih Američkih Država u BiH Charlesa Englisha
Sesija Kruga 99
“Politička situacija u BiH”
11. maja, 2008. godine

Hvala, profesore Repovac, što ste me pozvali na sesiju Kruga 99. Zadovoljstvo mi je i čast što se mogu obratiti ovom uvaženom skupu. Krug 99 okuplja veliki broj uglednih članova i dosljedno i hrabro se bori za multinacionalnu, multireligijsku i multikulturalnu Bosnu i Hercegovinu.

Ovo je važan momenat u istoriji Bosne i Hercegovine.

U aprilu, na samitu NATO saveza u Bukureštu, Bosna i Hercegovina je pozvana da počne Intenzivirani dijalog sa NATO savezom. To je bio važan momenat na putu BiH ka članstvu u savezu. Nedugo nakon ovog događaja, bh. parlamentarci usvojili su dva zakona iz oblasti reforme policije. Mi shvatamo da su mnogi bili nezadovoljni procesom reforme policije, ali je najvažnije da je usvajanje zakona otvorilo vrata BiH da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Europskom unijom. Ovo je ključni korak na putu BiH ka članstvu u EU. Uz pozivnicu NATO saveza da sudjeluje u procesu Intenziviranog dijaloga i pred potpisivanje SSP, BiH sada ima priliku da čvrsto izade na put ka euroatlantskim integracijama.

U Sjedinjenim Državama Bosna i Hercegovina ima iskrenog i pouzdanog partnera. U proteklih 13 godina i u vrijeme dvije administracije, uprkos gorućim vanjskopolitičkim izazovima širom svijeta, Sjedinjene Države su zadržale aktivno prisustvo i izražavaju konstantan interes prema ovoj zemlji. Sjedinjene Države vjeruju u građane Bosne i Hercegovine. U potpunosti smo uvjereni da želite multietničku, demokratsku BiH unutar euroatlantskih struktura. To je cilj prema kojem je usmjerena moja vlada, a od našeg opredjeljenja prema Bosni i Hercegovini nećemo odustati. Nastavićemo pomagati izgradnju institucija koje Bosna i Hercegovina treba kako bi sebi osigurala svjetliju budućnost. Naše opredjeljenje fokusirano je na građane Bosne i Hercegovine sa kojima dijelimo viziju o zemlji koja je moderna, sigurna i prosperitetna, o zemlji koja je prevazišla podjele i tenzije iz prošlosti.

Ali ova prosperitetna, demokratska budućnost unutar transatlantske zajednice zemalja nije garantovana. Ona se mora izgraditi. To je nešto što vi morate stvoriti za sebe. Šansu koju Bosni i Hercegovini nude NATO i EU moraju iskoristiti politički lideri u vašoj zemlji. Njihove odluke će odlučivati o tome gdje će se BiH nalaziti za pet, deset, ili petnaest godina. Da li će se BiH naći okružena Europom? Da li će njeni susjedi ići dalje dok BiH stagnira, ili možda nešto gore od toga? Odgovori na ova pitanja zavise od toga da li se politički lideri vaše zemlje mogu fokusirati na ona pitanja koja zemlju objedinjuju i koja je mogu voditi naprijed.

Ovo je izborna godina u BiH i jedno od pitanja koje bi birači trebali postaviti svojim političkim liderima je sljedeće: šta ste uradili na transformaciji BiH u modernu, vitalnu i prosperitetnu multietničku demokratiju? Bojam se da je odgovor do sada mogao biti “ne

baš mnogo”, ali se to može promijeniti ukoliko građani ove zemlje zahtijevaju da njihovi lideri promijene kurs. Bosanci i Hercegovci trebaju pitati svoje političare ne šta oni rade u interesu sopstvenih uskih etničih interesa, nego šta rade za sve Bosance i Hercegovce i za njihovo opće dobro.

Neugodna istina je da je za skoro svako napredovanje na putu ka euroatlantskim integracijama bila potrebna konstantna intervencija od strane međunarodne zajednice. Intenzivirani dijalog sa NATO savezom i SSP su ključni momenti u euroatlantskom integracijskom procesu BiH. Lideri političkih stranaka i izabrani zvaničnici trebali su imati na umu odgovornost da grade konsenzus – za dobrobit zemlje – kako bi došli do ovih rezultata. Prema zakonu, sva pitanja koja se tiču vojne imovine trebala su biti riješena do kraja 2006. godine. Sporazum o prenosu pokretne vojne imovine postignut u februaru 2008. godine je dobrodošao, ali se on bavi samo jednom polovinom neriješenih pravnih pitanja koja se tiču vojne imovine. Stranački lideri potpisali su politički sporazum o policijskoj reformi 2005. godine. Međutim, za usvajanje zakona o policijskoj reformi trebalo je još tri godine. Da su vaši politički lideri toliko opredijeljeni za euroatlantske integracije kako tvrde, ne bi bilo potrebe za aktivnostima međunarodne zajednice kako bi se ove reforme osigurale.

Političko rukovodstvo Republike Srpske se često žali na prisustvo međunarodne zajednice u BiH. Ono kritikuje međunarodnu zajednicu zbog njene uloge u reformskom procesu. Tražilo je zatvaranje OHR-a i “novi politički početak” u BiH zasnovan na konsenzusu. Biću jasan: moja vlada želi reducirano međunarodno prisustvo u BiH. Voljeli bismo da se bh. politički lideri angažiraju u konstruktivnom dijalogu s ciljem postizanja konsenzusa. Ali, kako da moja vlada zaključi da su pozivi političkih lidera Republike Srpske za uspostavu novog političkog poretka zasnovanog na konsenzusu iskreni kada ti isti lideri BiH nazivaju “nametnutom državom” i “interesnom kategorijom” i kada osporavaju status Sarajeva kao glavnog grada Bosne i Hercegovine. Srpski politički lideri postavljaju pitanje da li su bošnjački i hrvatski političari spremni prihvati Republiku Srpsku. Isto tako bošnjački i hrvatski političari mogu pitati srpske političke lidere, u svjetlu njihove retorike, da li su oni spremni prihvati Bosnu i Hercegovinu.

Ne bih trebao o ovome govoriti trinaest godina nakon Dayton, ali retorika koju slušam me tjera na to: Bosna i Hercegovina je suverena država. Pitanje njenog teritorijalnog integriteta je riješeno. Ove činjenice su dio međunarodnog prava i Ustava BiH. BiH su Ujedinjeni Narodi prznali 1992. godine, a njen teritorijalni integritet je još jednom potvrđen i garantovan Daytonskim mirovnim sporazumom 1995. godine. Moja vlada neće tolerisati osporavanja suvereniteta ili teritorijalnog integriteta BiH bez obzira da li dolaze iz zemlje ili izvan nje.

Neki bošnjački politički lideri pozdravljaju međunarodno prisustvo u BiH. Neki su čak i kritizirali međunarodnu zajednicu, jer ona ne vrši dovoljno snažan pritisak za reforme. Čak su i tražili od Visokog predstavnika da slobodnije koristi bonske ovlasti. Moja vlada podržava ulogu OHR-a u BiH i smatramo da ovaj ured i dalje ima vitalnu ulogu ovdje. Međutim, kritika da su neki bošnjački političari koristili OHR kao instrument za

izbjegavanje obaveza da rade na postizanju kompromisa i izgradnji konsenzusa nije bez osnova. Biću jasan: ukoliko bošnjački političari izaberu da izazivaju krize, a ne da prihvataju kompromis, biće usamljeni. Ukoliko odbijaju da prihvate ustavni poredak BiH i umjesto toga izaberu da slijede politički nemoguće snove na račun očitog napretka na putu ka euroatlantskim integracijama, oni se ne mogu nadati podršci međunarodne zajednice.

Međunarodna zajednica je podržala uspostavu mnogih institucija na državnom nivou koje danas postoje kako bi se osigurao institucionalni kapacitet neophodan da bi država koristila nadležnosti predviđene Daytonom. Nismo mogli očekivati od države da nadzire imigraciju i provodi politiku iz oblasti izbjeglica i azila bez Ureda za strance. Niti bi država mogla regulirati međuentiteski promet bez Ministarstva prometa i komunikacija. Ove i druge reforme za izgradnju države nisu pravljene kako bi se kažnjavala Republika Srpska ili Srbi, kao što to sugeriraju nekih srpski politički lideri. Lideri Republike Srpske stalno potvrđuju opredijeljenost prema Daytonu, ali funkciranje Dayton-a podrazumijeva funkciranje institucija na državnom nivou. Prečesto lideri Republike Srpske nastoje da potkopaju institucije na državnom nivou. Nedavno su počeli kampanju kako bi unazadili reforme i potkopali Dayton, iako je Dayton jedini okvir unutar kojeg Republika Srpska može postojati.

Ne želim ovim kazati da nije bilo reformi koje su išle dalje od Dayton-a. Stvaranje jednog Ministarstva odbrane i jedinstvenih multietničkih oružanih snaga je očigledan primjer. Ali, da li iko u ovoj zemlji iskreno vjeruje da bi za BiH bilo bolje da je zadržala tri monoetničke vojske? Čisto sumnjam. Ove reforme su bile uslov za napredak na putu ka članstvu u NATO savezu. Proces euroatlantskih integracija zahtijevaće dodatne reforme, uključujući reforme koje jačaju i grade državu. Druge reforme bile su neophodne kao dio procesa Evropskog partnerstva, jednog od koraka ka evropskim integracijama, što lideri Republike Srpske podržavaju. Nije anti-srpski kada međunarodna zajednica traži takve reforme kao dio euroatlantskog integracijskog procesa. To su isto prošli i Poljaci, i Česi i Bugari.

Kada se kaže da je potrebno više reformi, da Bosna i Hercegovina treba funkcionalnu i efikasnu državu da bi osigurala svoju euroatlantsku budućnost, time se ne želi reći da Bosna i Hercegovina mora, ili da bi čak trebala biti unitarna država. Neki bošnjački lideri vjeruju da je za svaku reformu potrebno formiranje nove državne institucije. Bosna i Hercegovina nikada neće imati ogroman državni aparat koji postoji u nekim zapadnoeuropskim državama. Proces euroatlantskih integracija nije sredstvo za one bošnjačke političare koji žele uspostaviti unitarnu državu. Sistem provjere i ravnoteže i određeni nivo decentralizirane vlasti jesu ključni elementi struktura vlasti neophodnih za Bosnu i Hercegovinu. Stalni pozivi na ukidanje Republike Srpske predstavljaju, u najboljem slučaju, odvraćanje pažnje, ako ne i san koji sam sebe uništava; ti pozivi nikako ne olakšavaju euroatlantske integracije BiH. Bošnjački političari bi bolje iskoristili svoje vrijeme i energiju ako bi se posvetili tome da osiguraju efikasno i efektno funkcionisanje državnih institucija, te da učine da dalje osnivanje takvih institucija bude čvrsto utemeljeno na jasnim uvjetima za pristupanje Evropi.

Bosna i Hercegovina je tek na početku svoga puta ka članstvu u NATO savezu i EU. Biće potrebne puno opsežnije reforme, naročito kao dio procesa pristupanja EU. Vaši politički lideri suočavaju se sa zadatkom usklađivanja zakonodavstva BiH sa EU aquis communautaire. Ovaj dokument sadrži 350.000 stranica pravila i propisa i svake godine proširuje se za dodatnih 5000 stranica. Samo u prvoj fazi provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Bosna i Hercegovina mora usvojiti 1159 propisa koje nalaže aquis. Otrežnjavajuća je činjenica da je prošle godine Vijeće ministara usvojilo samo 38 od 118 zakona koji su bili razmatrani. Državni parlament je od 135 zakona usvojio samo 40. Ako Bosna i Hercegovina želi imati realne šanse da se priključi NATO savezu ili EU, njeni politički lideri moraju raditi puno, puno više. Ne mogu potrošiti tri godine na gorke polemike oko svake reforme, ili trošiti energiju na uske, etničke interese.

Na početku Intenziviranog dijaloga i pred potpisivanje SSP-a, sada je vrijeme za lidere Bosne i Hercegovine da odaberu: ili da iskoriste ovu šansu i napreduju ka NATO savezu i Europi, ili da zaostanu za susjedima. BiH se nalazi na raskrsnici na kojoj su putevi jasno definirani. Put ka Europi će biti politički zasigurno teži, ali je to jedini put ka mirnoj i prosperitetnoj budućnosti. Ukoliko bh. lideri izaberu svoj već utaban, poznat i tradicionalni put, dakle ukoliko nastave koristiti reformski proces kao bojište zarad uskih etničkih interesa, niko, ni Sjedinjene Države ni EU, niti bilo koja druga međunarodna institucija, neće biti u mogućnosti spriječiti da oni iznevijere nadanja građana BiH. Niti jedan građanin BiH, bez obzira na etničko ili entitetsko porijeklo, nije imao koristi od nedavnog štetnog ciklusa vještačkih kriza stvorenih od strane političkih lidera, ili od prolongirane pat pozicije u vezi sa policijskom reformom. Mnogo je vremena bespotrebno izgubljeno. BiH očajnički treba državničku mudrost. Ponašanje u protekle dvije godine bilo je u potpunoj suprotnosti sa ovim imperativom.

Zato smatram da je važno da ponovim poruke koje sam u prošlosti uputio političkim liderima Bosne i Hercegovine. Ove poruke su od ključne važnosti za budućnost BiH.

Srbima poručujem: morate prihvatići da vaša budućnost leži unutar Bosne i Hercegovine. Odvajanje bilo kojeg dijela ove zemlje ne samo da nije provodivo, nego je neprihvatljivo i opasno. Retorika koja čak nagovještava takvo što je destabilizirajuća. Secesija, bez obzira na okolnosti, nije opcija. Moramo biti jasni oko jedne stvari: nema nezavisnog puta za Republiku Srpsku, odvojenog od Bosne i Hercegovine, kojim bi pristupila euroatlantskim institucijama.

Prošlih godina smo bili svjedoci rasta i razvoja u Republici Srpskoj bez presedana. Ovaj razvoj je uvjerio neke da prosperitet u Bosni i Hercegovini funkcioniše po principu vase – da uspjeh i snaga jednog dijela zemlje može doći samo na štetu države. To je apsolutno netačna konstatacija. Trajan prosperitet i razvoj može i mora biti u potpunosti zajednički. Nema nikakve dileme da prosperitetna i uspješna Republika Srpska može postojati jedino kao dio jake i prosperitetne države Bosne i Hercegovine.

Svi znamo da država u određenim trenucima nije uvijek efikasna. Ali umjesto nastojanja da potkopavaju i slabe državne institucije, srpski lideri bi trebali tražiti načina da ih poprave i reformišu za dobrobit svih građana ove zemlje. Srpski lideri ne rade u interesu

Republike Srpske tako što slabe državu. Srpski lideri također moraju prihvati činjenicu da će biti neophodne nove reforme na državnom nivou kako bi se proveo SSP i njihovom biračkom tijelu osigurala korist od članstva u euroatlantskoj zajednici.

Neki srpski politički lideri sugeriraju da ih činjenica od su opozicija Radovanu Karadžiću i Ratku Mladiću oslobođa tereta prošlosti. Ovi lideri su u pravu ukoliko pod ovim podrazumijevaju da oni sami, kao i bosanski Srbi u cjelini, nisu kolektivno krivi za gnušne zločine koje je osmislio i planiralo ratno rukovodstvo Republike Srpske. Ali ovi lideri grijese ukoliko pod ovim podrazumijevaju da sadašnje rukovodstvo Republike Srpske nema odgovornosti da prihvati prošlost i da se počne baviti tim užasnim naslijedjem. Dva genocida su se dogodila na tlu Europe u proteklih 70 godina, jedan od njih je počinjen u ime Republike Srpske. To za neke možda nije prijatna činjenica, ali je činjenica, i to se neće nikada promijeniti.

Bošnjacima poručujem: vi ne možete dozvoliti da prošlost upravlja vašim političkim planovima ili da ograničava vaš pristup reformama. Ostavština ratnih godina još uvijek se nadvija nad BiH, i tako će biti još dugo. Ovo je neminovno i to je tragedija. Moja vlada snažno vjeruje da oni koji su počinili užasan zločin moraju biti izvedeni pred lice pravde. Kretanje naprijed ne znači zaborav; ono ne poriče činjenicu stradanja u prošlosti ili važnost pamćenja. Opravdano je tražiti od drugih da se otvoreno suoče sa prošlošću, ali da bi se BiH kretala naprijed, vi također morate doprinijeti izgradnji povjerenja.

Obim i razmjer stradanja Bošnjaka je veći od onoga kroz šta su prošle druge etničke skupine za vrijeme raspada Jugoslavije, ali to ne znači da bošnjačke snage nisu počinile zločine, zločine koje Bošnjaci moraju priznati. Nebitno je da li su mudžahedini došli u BiH da pomognu; njihove jedinice su počinile užasne zločine protiv srpskih i hrvatskih civila. Da li vi gradite povjerenje štiteći ih?

Pošto su u većini, Bošnjaci imaju možda i najveću odgovornost za budućnost zemlje. Nekima to možda izgleda nepravedno, ali je to svakako neizbjegljiva politička činjenica. Nije dovoljno da bošnjački politički lideri samo govore o jakoj, multietničkoj Bosni i Hercegovini. Moraju se angažirati na teškom zadatku gradnje konsenzusa i postizanja kompromisa neophodnog kako bi ta vizija postala realnost. Politički lideri koji sve obećavaju, koji obećavaju da se prošlost može prepravljati, nude prazna obećanja. Pristup pregovorima po principu "sve ili ništa" neminovno vodi ka "ništa", ili gore.

Bošnjački lideri također moraju prihvati činjenicu da su zemlji neophodni mehanizmi kontrole i ravnoteža nadležnosti kako bi se štitili interesi svih konstitutivnih naroda i manjina. Strahovi Srba i Hrvata od preglasavanja nisu nelegitimni samo zato što su neki koji su se na njih pozivali u prošlosti to radili zarad nelegitimnih ciljeva. Bošnjački politički lideri moraju ispitati sopstveno političko ponašanje unutar vladinih institucija, posebno tamo gdje su u većini, i postaviti sebi pitanje da li to ponašanje među drugim etničkim skupinama ublažava osjećaj njihove dominacije ili mu doprinosi. Ukoliko se radi o potonjem, kao što je, čini se, bio slučaj sa nedavnom debatom unutar Federacije o raspodjeli prihoda, onda oni moraju promijeniti takav odnos ili prihvati posljedice što su

potencijalne partnere udaljili od onoga što bi trebala biti zajednička vizija budućnosti BiH.

Konačno, bošnjački politički lideri su odgovorni za funkcioniranje institucija na državnom nivou, jer je njihova efikasnost ključna za euroatlantske integracije zemlje. Neodgovorno je politizirati državne institucije ili pretpostavljati uske etničke interese širim interesima države pri upravljanju tim institucijama. Ukoliko Bošnjaci ne rade svoj dio posla kako bi državne institucije funkcionirale, kako mogu očekivati da Srbi i Hrvati to rade?

Hrvatima poručujem: morate prihvati da se daljnje etničke podjele ove već podijeljene zemlje nikada neće desiti. Vaša dijagnoza mnogih problema sa kojima je BiH suočena je uveliko ispravna. Moja vlada se slaže sa vama da se država BiH mora ojačati, da bez osnovnog nivoa autonomije i vjerodostojnosti ova država ne može, a morala bi, voditi euroatlanski integracijski proces. Zbog toga je moja vlada podržavala i nastaviće podržavati ustavnu reformu. Mi shvatamo da su Hrvati nezadovoljni sa sadašnjim ustavnim aranžmanima. Nažalost, takmičarski prijedlozi koji se fokusiraju na unutarnje granice i teritorijalnu organizaciju BiH raspalili su etničke podjele. Oni su odvratili pažnju sa razgovora koji se moraju voditi o državnim strukturama koje su dovoljno funkcionalne i efikasne da ispune obaveze koje je BiH preuzeila na svom putu ka evroatlanskim integracijama.

Kao što sam rekao na početku mog izlaganja, Sjedinjene Države vjeruju u Bosnu i Hercegovinu i u njene građane. Mi vjerujemo da građani ove zemlje zaslužuju mirnu i prosperitetnu budućnost u okviru euroatlantskih struktura, i traže od svojih političkih lidera da im takvu budućnost osiguraju. BiH je napravila korak bliže euroatlantskim strukturama, ali je odgovornost bh. lidera tim korakom proporcionalno postala veća. Za nekoliko decenija, istoričari će se osvrnuti na to kako se BiH transformirala iz poratnog, etnički podijeljenog društva u vitalnu i prosperitetnu, multietničku evropsku državu. U svojoj analizi, oni će identificirati prekretnicu kada su bh. politički lideri prepoznali svoju zajedničku sudbinu i iskoristili trenutak za postizanje ovakvog ishoda. Kao što sam uradio prije tri sedmice na Sarajevskom univerzitetu, još jednom apelujem na sve vas, i na izabrane lidere, i na političke lidere, i na građane, da dopustite da taj trenutak bude sada.